

॥ ॐ गुरुदेव ॥

॥ श्रीकृष्णसरस्वती विजय सारामृत ॥

गळा शोभती हार ते मौक्तिकांचे । धरू ध्यान सिंहासनस्थ प्रभुचे ॥
जया वर्णिता शेष मौनेचि राहे । गुरुकृष्णपायी वसो धी स्थिरा हे ॥

श्रीक्षेत्र करवीरनिवासी दत्तावतार स्वामी श्रीकृष्ण सरस्वती दत्त महाराजांचे एकनिष्ठ शिष्य कै. गणेश नारायण मुजुमदार यांनी श्रींचे सगुण लीलांचे पद्यचरित्र लेखनाद्वारे श्रींचे शिष्य व भक्तगणांस अत्यंत उपकृत केलेले आहे. हे गद्यचरित्र दोन खंडात असून श्रीकृष्णविजय या प्रथम खंडात प्रामुख्याने श्रींचे जन्मापासून ते महासमाधीपर्यन्तचे लीलावर्णन आढळते. यांत तीस अध्याय आहेत. द्वितीय खंड म्हणजेच श्रीकृष्णसरस्वती विजय या उत्तर-चरित्र लेखनाचा प्रारंभ प्रथम खंड पूर्ण झाल्यावर जवळजवळ सव्वीस वर्षांनी झालेला असून त्याची पूर्तता सोळा वर्षांनी झालेली आहे. या खंडात पंचवीस अध्याय आहेत. प्रथम खंडात श्रींचे चमत्कारांचे वर्णन प्रामुख्याने आढळते, परंतु उत्तर-चरित्रात मात्र श्रींचे सगुण लीलांसोबत एका परिपक्व भक्तसाधकाचे दृष्टीतून केलेले बोधदिग्दर्शन आढळते. त्याकारणाने श्रींचे हे उत्तर-चरित्र साधकीय जीवनात अत्यंत चिंतनीय व मार्गदर्शक आहे. यातील निवडक चिंतनीय ओव्या एकत्रित करून केलेले हे 'श्रीकृष्णसरस्वती विजय सारामृत' साधकांस नक्कीच उपयुक्त वाटेल आणि सद्गुरु अन् साधनेप्रति दृढ निष्ठा व आत्मबल प्रदान करून अंतिम ध्येयप्राप्तीस खचितच सहायक होईल.

-- कृष्णदास
(श्रीगुरुपौर्णिमा २-७-२००४)

॥ श्रीकृष्णसरस्वती विजय सारामृत ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीकुलदेवताभ्यो नमः ॥

॥ श्रीकृष्णसरस्वती दत्तात्रेयाय नमः ॥

ॐ नमो जी गजानना । सिद्धिदायका संकटनाशना । मंगलायतन सिंदूरमर्दना । करुणाघना परेशा ॥१॥
नमो गणराया लंबोदरा । एकदंता सर्वशुभंकरा । शिवगिरिजा मनमोदकरा । निर्जरवरा गणाधिपा ॥२॥
नमोजी सर्वसिद्धिश्वरा । नमो विद्याकला भास्करा । नमो निजभक्त प्रियकरा । गजमुख उदारा सर्वेशा ॥३॥
नमो अनंतदैत्यमर्दना । नमो निजभक्त सौख्यसदना । नमो भवगज पंचानना । षडरिमर्दना गणराया ॥४॥
नमो विघ्नांधकार दिनकरा । विघ्नारण्य वैश्वानरा । विघ्नोरगखगेश्वरा । गिरिजाकुमारा विघ्नेशा ॥५॥
ग्रंथारंभी तवपद पंकज । वंदिता सफल अखिल काज । दग्ध जाहले चिंताबीज । श्रीगणराजा दयार्णवा ॥६॥
आतां शारदा विद्यारूपिणी । हंसारूढा विधिर्नंदिनी । मंदस्मितमुखी वाणी । वंदिली जननी भारती ॥७॥
तियेचा शिरी पडतां कर । त्रिभुवनी कांही नाही दुष्कर । ज्ञानभुवनाचें सांपडतां द्वार । संशय थोर नासला ॥८॥
वैकुण्ठवासी भुजगतल्पगत । करुणासागर कमलाकांत । अखिलांतरात्मा भगवंत । वंदिला अनंतव्यापक ॥९॥
मोरमुकुटपितांबरधारी । श्रीकृष्ण सज्जन वृंदविहारी । यशोदानंददायी हरी । वंदूं नरहरी देव तो ॥१०॥
मायामानुषवेषधर । लीलानाटकी विश्वंभर । नारायण अखिलैकाधार । इंदिरावर वंदूं तो ॥११॥
गदाधरगोविंद गरुडध्वजा । अच्युत अनंत अधोक्षजा । त्रिभुवनसाक्षी सहस्रभुजा । यशोदात्मजा वंदूं भावें ॥१२॥
सर्वेन्द्रिया प्रवर्तक । एकमेव जे प्रकाशक । तें मन स्वाधीन कल्याणकारक । कर्ता निःशंक तूं देवा ॥१३॥
श्रेष्ठ सारथी अश्वा समस्ता । स्वाधीन ठेवूनि चालवी रथा । तैसा चंचलचित्तनियंता । त्रिलोकनाथा तूं होसी ॥१४॥
जैसा संग तैसा रंग । मनाची ही रीत अभंग । गुरुपदकमळी राहो दंग । ते चित्त चांग दयाळा ॥१५॥
श्रीमहालक्ष्मी करवरिनिवासिनी । देवी वैष्णवी मायभवानी । कोल्हासुरदैत्यविनाशिनी । कुलस्वामिनी वंदूं ते ॥१६॥
श्रीनारायणप्रिय भामिनी । इंदिरा क्षीरार्णवनंदिनी । आदिमाया वैकुण्ठवासिनी । कुलस्वामिनी वंदूं ते ॥१७॥
तैसाचि खंडेराव कुलपति । जेजुरी मंगसोळी पालीत वसती । विश्वनिवासी मृत्युंजय त्रैमूर्ति । नमूं तयाप्रति सिद्ध्यर्थ ॥१८॥
पवित्राचें जें कां पवित्र । मंगलाचें मंगल सर्वत्र । सकल विद्यांचें आद्य क्षेत्र । गुरु जगन्मित्र नमूं तो ॥१९॥
श्रीगुरुरूप सगुण साकार । ध्यानास साधन नरदेहधर । ध्याता साधका होतसे सुकर । गुरुसर्वेश्वर साक्षात् ॥२०॥
पूजा साधन गुरूचे चरण । सुलभ व्हावया सहज चिंतन । पाहिजे भाव एकविध पूर्ण । आनंद भुवन श्रीगुरु ॥२१॥
गुकार म्हणजे निबिडतम । रुकार निःशेष नाशी भवभ्रम । अखिल भ्रांतिहर श्रीगुरुनाम । पावन परम गुरुपद ॥२२॥
श्रीगुरु वचन आद्य तो मंत्र । धर्माचें मूळ गुरु बोल समग्र । गुरु दावितो तें सत्य सुंदर । मनाचा विचार न पालटे ॥२३॥
गुरुकृपा अखिल कार्यसिद्धि । गुरुकृपा उपजवी सद्बुद्धि । काया वाचा मनःशुद्धि । सर्व सुख साथी गुरुकृपा ॥२४॥
सारुनि देवपूजा परती । श्रीगुरूची करी आरती । भवानीस म्हणे कैलासपती । ते आवडती देवासही ॥२५॥
श्रीगुरु स्वयंचि देव आपण । तेथें कैसें भिन्नपण । लीलाविग्रही नारायण । श्रीगुरु पूर्ण नटला तो ॥२६॥
स्वमुखें सांगतसे पंढरीराव । देव तो गुरु गुरु तो देव । तो श्रीकृष्णगुरु दयार्णव । यल्लीलावैभव गाऊं सुखें ॥२७॥
पांडुरंग पंढरीचा देव । करवीरी झाला तत्संभव । श्रीकृष्णगुरु करुणार्णव । तल्लीलावैभव गाऊं सुखें ॥२८॥
स्वमुखें वदला श्रीगुरुनाथ । देव पंढरीचा तारासदनांत । येऊनि राहिला ऋणमोचनार्थ । तल्लीलाचरित गाऊं सुखें ॥२९॥
गुरुचें पूजापाद्योदक । सकळ तीर्थाचें तीर्थ तें एक । प्राशनें जळे महापातक । गुरुभुक्त शेषादिक भोजन तें ॥३०॥
गुरुवीण न कळे करणें तें काय । सन्मार्ग दाखवी श्रीगुरुनाथ । पहा ध्रुव बालक राजतनय । नारदें उपाय दाविला तया ॥३१॥
जननी गर्भीच असता प्रल्हाद । उपदेश करी तया नारद । एवं श्रीगुरुचा कृपाप्रसाद । पुरुषोत्तमपद दावील ॥३२॥

श्रीगुरो सत्यानंदस्वरूपा । बोधैकसुखधनदायक भूपा । बुद्धिसाक्षी त्रैमूर्ति विश्वपा । कृष्णा कृपासागरा ॥३३॥
मी तरी अज्ञानतिमिरांधदास । ज्ञानांजन घाली करी डोळस । देवही करिती तुझीच आस । ज्ञानार्जनास सदैव ॥३४॥
चिदात्मरूपे चराचर व्यापक । गुरुत्वे सृष्टी प्रकाशक । तत्वमसि पद ज्ञान-दर्शक । योगमार्गपथिक भजती तुज ॥३५॥
ज्ञानार्जन कार्या आद्यदेवता । लीलानाटकी विश्वनिर्माता । शिष्यास देई निजयोग्यता । श्रीगुरु दाता दयार्णव ॥३६॥
पुरातन विद्या अथवा नवी । गत वर्तमानकाळी वा भावी । कळेना श्रीगुरु जरी न दावी । पूर्णत्व पदवी गुरूसी ॥३७॥
ज्याचिया कृपे सत्य ये हातां । ज्याचिया आनंदें आनंद पुरता । विश्वस्थितिलय कारण कर्ता । मनोमलहर्ता गुरुराज ॥३८॥
त्रिलोक शोधितां गुरुगौरव । सुरासुरदानव तैसे मानव । म्हणती गुरुसम नाही देव । श्रीगुरुवैभव वानिती ॥३९॥
हरिहरब्रह्मादिक दर्शना । तुमचा सेवक मनी इच्छिना । कदाचित्त असेल वैकुण्ठराणा । तुम्हांपुढें उणा वाटतसे ॥४०॥
तो श्रीगुरु म्हणे कीर्तनभक्ति । पदरी घेई चिर हे मद्दुक्ति । नृदेह सार्थक्य सुलभ युक्ति । होता ये मुक्ति अयाचित ॥४१॥
तेथ मी याचक न मागे आन । मम हृत्कमळी घालूनि आसन । राहणें तुमचें सिद्धिसाधन । सुखैकनिधान गुरुराया ॥४२॥
श्रीपती स्वगुणगानप्रिय । तो म्हणे मीच श्रीगुरु होय । दैविक भौतिक अखिल ज्ञानोदय । पूर्ण स्फूर्तिमय मीच की ॥४३॥
अखिल विश्वांतरी एकचि तत्त्व । द्वैतभ्रम जाता एकचि देव । तोचि तूं निःशंक स्वयमेव । मायेचें नांव पुसलिया ॥४४॥
मस्तका करांबुज स्पर्श । झालिया सहज अज्ञाननाश । गुरुशिष्यत्वही ठेलें निःशेष । ये ज्ञानकोश हातासी ॥४५॥
केलें जें नाही ब्रह्मदेवें । निपजे तें श्रीगुरुशब्दासवें । अशुभ दैवीचें विसर्जन पावें । महत्त्व वर्णवे कवणासी ॥४६॥
गुरुदेवाचिया आलें मना । घडलें ते मिटुनि उघडी जव नयना । सोडिले यत्न त्यजिली वासना । मिळे भक्तजना सर्वही ॥४७॥
श्रीगुरुराया मनमोदकरा । सुखदा वरदा सिद्ध्यर्थ माहेरा । अवचित देखतां श्रीमुखचंद्रा । स्फूर्तिचा झरा सहज मिळे ॥४८॥
मंगलायतन अभंगलहरी । श्रीगुरुसेवन कल्याणकारी । षड्रिनिषूदन भवार्णव तरी । भाविका तारी भक्तजना ॥४९॥
मी तरी केवळ अपराधस्थान । साधनाशून्य विचारहीन । आधार दुजा न गुरुचरणावीण । आलों शरण पायासी ॥५०॥
देवा तुमच्या प्राप्तीस उपाय । सेवन करणें तुमचे पाय । करूं न शके जे बाप माय । तो लाभ होय तुमचेनि ॥५१॥
तुम्ही तरी विमुक्तसंग । आनंदरूप भवभयभंग । दयेनें भरलें अंतरंग । लाभ अव्यंग आम्हांसी ॥५२॥
प्रबळ इच्छा ते मनाची गति । इच्छायोगें घडे कृती । मन संपूर्ण आलिया हाती । त्वत्पदप्रीति सुलभ गमे ॥५३॥
दुष्कर्म करणें आज्ञेविरुद्ध । लाजेकरितां तुमचा अपराध । तें मन निजपद प्रेमबद्ध । करितां अवघड नसे तुम्हां ॥५४॥
घडावी नित्य तुमची सेवा । हा दृढ च्छंद लागला जीवा । श्रीगुरुराया आसही पुरवा । उपाय बरवा तुमचे करी ॥५५॥
तुमचे सांगितलें करावें । शिरसाबंध मज जीवें भावें । घेतलें व्यसन एकचि जीवें । इष्ट पुरवावें शिशूचें ॥५६॥
चित्ती दृढभाव निबंधन । निश्चलता मूळ ध्यानाधिष्ठान । मनें विसरुनि जावें मनपण । तें सर्व साधनदाता श्रीगुरु ॥५७॥
ध्याना सुसाधन श्रीगुरुमूर्ति । गुरुनाम भजनासी संपत्ति । अभिमान आशा ठार्यांच जळती । कुविचार जाती सोडूनि ॥५८॥
शिष्या पूज्यता त्रिजगांत ये । गुरुपुत्रा सुर मानिती स्वयें । गुरु देईल तें इतरा न ये । दुर्मति भयें पळेल ॥५९॥
मस्तकी पडतां कृपाकर । मन एकदांचि निर्विकार । प्रेमें होऊनियां निर्भर । धावेल चरित्र संगति ॥६०॥
विधिलेख बोलासवें खोटा । राजा होय क्षणें करंटा । न विचारी पापपुण्य साठा । निष्ठेचा मोठा भुकेला ॥६१॥
गुरुराय सर्व देवांचा देव । जाणें आश्रितजन मनोभाव । यांचेवीण दे सारसर्वस्व । ऐसा करुणार्णव कोण असे ॥६२॥
रुचला आचरिला सेवाच्छंद । निरभिमान निराश ऐसे जनवृंद । निःसंदेह त्या देणार स्वपद । दाता प्रसिद्ध श्रीगुरु ॥६३॥
वेदवेदांत गीता उपनिषदें । पुराणांतरी व्यासदेव वदे । स्वधर्म पालनें भजनानंदें । श्रीगुरुस्वच्छंदें सेवी जो ॥६४॥
दूर पळतील आधिव्याधी । नांदेल तोचि कैवल्यपदी । समाधानें वा भजनानंदी । राहिल सुखाब्धिमाझारी ॥६५॥
गुरूनी आज्ञापिला तो धर्म । गुरूनी दाविलें तें कर्म । सर्वज्ञ दयाळ आत्माराम । सकळ आराम साधन ॥६६॥
गुरुआज्ञेचें परिपालन । प्राणांतावधि न दुजे साधन । नलगे नलगे अन्याचरण । आवडो छंद न अन्यमना ॥६७॥

अन्य युगांतरी अज पद्मनाभ । जन्मूनि नाशी संकटें अशुभ । कलियुगी बौद्ध रमावल्लभ । जाहला दुर्लभ सर्वत्र ॥६८॥
 अनसूयात्मज दत्त अवधूत । अवतरे कलीत मुख्य दैवत । निष्कंटक कर्म विघ्नरहित । करूनि भक्त रक्षितसे ॥६९॥
 ब्रह्माहरि हरचि देवांश । सृष्टि स्थिति लय कर्ता सर्वेश । दत्तगुरुमाया मानुषवेष । पुढती बव्हंशरूपें धरी ॥७०॥
 जयाची अखिल जगद्व्याप्ती । अंतर्बाह्य जो भरला विश्वपती । तोचि नटला सद्गुरुमूर्ति । साधक जाणती मर्मज्ञ ॥७१॥
 पंचमहाभूतें स्वकर्म निरत । सोडिती स्वप्रांत न सत्तांकित । या दृढविचारें निष्ठावंत । राहती सुशांत निर्भय ॥७२॥
 धर्म चालिला दिसतां अधोगति । सज्जना छळितां दुर्जन दुर्मति । कलियुगी नटनाटक श्रीपति । अनंतमूर्ति नटतसे ॥७३॥
 त्रयमूर्ति सद्गुरुस्वरूप एकवट । अनसूयात्मज म्हणविती दत्त । पुढती तोचि की अन्नपूर्णासूत । जन्मला अवधूत श्रीकृष्ण ॥७४॥
 प्रगटला नामें कुंभारस्वामी । वास्तव्य केलें श्रीकमलाधामी । सर्वत्र भरलों एकदेशी न मी । जाणती प्रेमी मज म्हणे ॥७५॥
 जय श्रीगुरो श्रीकृष्णसरस्वती । अद्वैत सुखदैक चक्रवर्ति । अत्रि अनुसयात्मज त्रैमूर्ति । त्रिलोकपति दयामया ॥७६॥
 श्रीगुरुकमलोद्भव कारुण्यमूर्ति । शेषशायी हरी कैलासपती । तो स्वयें श्रीकृष्णसरस्वती । प्रगटे धर्मावनति जाणूनि ॥७७॥
 रक्षावे भाविक रक्षावा धर्म । यास्तव अवश्य अवतारकर्म । जाणूनि अवतरला पुरुषोत्तम । श्रीकृष्णनामधारक ॥७८॥

आप्या नामक विप्र सज्जन सुधी श्रीदत्त सेवा करी । भार्या भर्तृमनोनुगा प्रियतमा ते अन्नपूर्णा गृही ॥
 त्यांचा देखुनि शुद्ध भाव उदरा येशी स्वयें श्रीपती । श्रीकृष्णा करुणार्णवा गुरुवरा पावे मला संप्रती ॥१॥
 होतां व्याधि असह्य फार उदरी झाले भिषक्कुंडित । तैसे होण उपाय सर्व थकले अत्यंत तैं दुःखित ॥
 केली क्लेशविमुक्त ते यतिपते सद्भक्त तारामती । श्रीकृष्णा करुणार्णवा गुरुवरा पावे मला संप्रति ॥२॥

न सोसवे उदरव्यथा दारुण । वैद्यादिकांसी नव्हे निवारण । शूल तो खावो नेदी अन्न । गणिका मरण मागतसे ॥७९॥
 श्रीगुरुस्थान नृसिंहवाडी । औदुंबरी श्रीकृष्णाथडी । नांदतो दीनदुबळ्यांचा गडी । दुःख बांदवडी सरेल ॥८०॥
 तेथें जाऊनि करावी सेवा । सरेल भोग उपाय पहावा । बाईस कळतां वाटलें जीवां । घ्यावे अनुभवा सत्वर ॥८१॥
 ऐकाहो योगायोग । बाईनें धरिला वाडीचा मार्ग । तीव्र सेवेनें फिटला पांग । हटला रोग समूळ ॥८२॥
 इतुकेंचि नव्हे सुकृतप्रभाव । मागील उभा राहिला अपूर्व । स्वप्नी सांगती श्रीगुरुदेव । आम्हां घा टाव तुमचे गृही ॥८३॥
 देवी करवरिनिवासिनी । पाचारी आम्हां जगज्जननी । यास्तव येणें तुमच्या भवनी । कार्यकारणी नियोजित ॥८४॥
 हरखली बाई पाहतां स्वप्न । पावला मज तो नारायण । तात्काळ गांठी आपुलें सदन । वाडीचें कारण सरलें पुढें ॥८५॥
 पुढें श्रीकृष्णसरस्वती । कुंभारस्वामी नामें ख्याती । तोचि स्वामी दत्तात्रयमूर्ति । अनुभवाअंती बहुजना कळें ॥८६॥
 गाणगापुरीचा अक्कलकोटी । करवीरास मग आला पुढती । मार्गें तैसीच पुढें तन्महति । भाविकांसाठी दिसतसे ॥८७॥
 गोपगोपीस्तव खेळला खेळ । गोकुळी गिरिधारी घननीळ । तोंचि श्रीकृष्णगुरुदयाळ । करी सांभाळ आमुचा ॥८८॥
 ब्रह्माकार प्रपंचभान । दोनही जया न मुळीहून । भावातीत विदेही जन । गुरु श्रीकृष्णसरस्वती ॥८९॥
 दत्तगुरु अनुसूयात्मज त्रयमूर्ति । नटला नररूप श्रीकृष्णसरस्वती । संकटी पडतां बहुजन धांवती । मनोरथ पुरती त्यांचे ॥९०॥
 विश्वाद्यस्थान प्रेमसागर । देवत्रयरूप दत्तदिगंबर । करवीरी प्रगट दिसे गुरुवर । सिंहासनी साकार शांतिसुख ॥९१॥
 तयाचे चरणी दृढ विश्वास । तेणेंचि कार्या संपूर्ण यश । कीर्तिअपकीर्तीचा लवलेश । आठव जयास असेना ॥९२॥
 परी प्रेमास्तव होय लब्धधी । आवडी निष्ठेची परमावधी । भोळ्याभाविका आनंदपयोधी । आपुलें सोडी निर्गुणपण ॥९३॥
 दामाजीसाठी झाला थेड । एकनाथागृही खांदा कावड । दळायाकांडायाची आवड । जनीचें गोड प्रेम तया ॥९४॥
 गोरोबा कुंभाराची गाडगी । घडिली भाजिली प्रेमालागी । कबीराचिया बैसला मागी । महत्त्वत्यागी भावास्तव ॥९५॥
 तोच की आमुचा पाठिराखा । निवारण करी संकटें दुःखा । काळही पाहूं न शके मुखा । श्रीगुरुसखा रक्षितसे ॥९६॥
 कांही साधाया अवतारकृत्य । जन्मला त्रैमूर्ति राजा सत्य । आप्या भटजीचें झाला अपत्य । तत्पदभृत्य आम्ही असो ॥९७॥

लज्जा वाटे म्हणवितां दास । आचार न घडे योग्य तयास । अभिमान मात्र दावितों इतरांस । हृदयस्थ मानस जाणे परी ॥९८॥
 कवण की सुकृत होतें पदरी । पूर्व जन्मींची ठेव हे सारी । सद्गुरु लाभला भवभयहारी । त्रिलोकविहारी हरी तो ॥९९॥
 चतुरानन हरी कैलासपती । जगदंबा शिवा वैष्णवीशक्ति । एक माझा गुरु श्रीकृष्णमूर्ति । आत्मा वेदांती म्हणती जया ॥१००॥
 वैराग्यमठी तें अपर गोकुळ । श्रीगुरुकृष्णसरस्वती शिष्यमंडळ । साधूनि पूर्वनिश्चितकाळ । आवरिला खेळ मागुती ॥१०१॥
 धरिला देह उपकारापुरता । लपविला आयुमर्यादा सरतां । लीला त्याच्या परी अविरता । अनुभव येतां दिसती बहु ॥१०२॥
अहर्निश जवळिकेचे दास । केले विदेही पूर्ण उदास । इतर जनांचा दुःखनिरास । करुनि आस पुरविली ॥१०३॥
 दुर्जनसंहार धर्मरक्षण । निजजन दुःखनिवारण । अवतार घ्याया मुख्य कारण । कुपथावलंबन वारावें ॥१०४॥
 रोगव्याधि संकटपरिहार । सुखविलें अनंत दुःख जर्जर । लीलानाटकी नटला नर । तारिले अपार भाविक ॥१०५॥
 शुभ अंगरखा टोपी हिरवी । वामनमूर्ति शोभली बरवी । काषायांबर काखेस मिरवी । गमला भवार्णवी तारक ॥१०६॥

**ब्रह्मी लीन शरीर विस्मृति सदा निद्रालु जीवापरी । अन्ये अर्भकवत् जया भरवितां खाणें पिणेंही तरी ॥
 मानी स्वप्न तसें जगी वरिवरी अप्राज्ञसा वाटला । जीवन्मुक्तचि ब्रह्मनिष्ठ गुरु तो सिंहासनीं शोभला ॥१॥
 ब्रह्माकार प्रपंच भानहि नसे चिद्वृत्तिचा भासक । चित्तवृत्तिविहीन मुक्त असुनी देही विदेहात्मक ॥
 जो जीवात्मपरात्मचित्तक नव्हे संकल्प बाधा जया । स्पर्शना गुरु सर्वदेवमय तो आधी चला पाहुं या ॥२॥**

श्रीकृष्णप्रभो मम देवदेवा । तूं परी विस्मृति जीवा । नासूनि मायापटल प्रभावा । दावी अनुभवा अविलंबें ॥१०७॥
 नाही जेथ तुझी वस्ती । ऐसी मेदिनी नाही रिती । सप्त पातळें स्वर्गावरती । अव्याहत व्याप्ती तुझीच ॥१०८॥
 अससी त्रिभुवनसूत्रधार । चराचरांचा मूलाधार । तुझिया मना येता विचार । अशक्य प्रकार असेना ॥१०९॥
 क्षणाक्षणा घडतसे पालट । आज सुसूत्र ते उद्यां उलट । स्थिर राहीना विश्वपट । दृश्य तें नष्ट होणार ॥११०॥
 तुमचिया सत्तें सूर्य तप्त । तुमचिया सत्तें वायु वाहत । तुमचा सत्तांकित व्यापार समस्त । विश्वांतर्गत खेळ तुमचा ॥१११॥
 नरदेह कच्या मातीचा घडा । आयुष्य पाण्यावरील बुडबुडा । परिणाम दिसे एकचि उघडा । जाईल तोंडा काळाचिया ॥११२॥
 तुमची इच्छा मम श्रुतिस्मृति । तुमची इच्छा मम धर्म नीति । शिशु स्वहिता काय जाणती । कळवळा चित्ती मायेच्या ॥११३॥
 शरणागत मी तुझा पोसणा । पडूनि राहिलों दारी सुणा । धावणें नलगे उदरभरणा । ठेवावें चरणासन्निध ॥११४॥
 श्रीकृष्णसद्गुरो ज्ञानसूर्या । भीक मज घाला पूर्ण दया । विकारवार्ता जावो विलया । सेवूं पायां मोकळ्या मनें ॥११५॥
 तुमचा करुणामृतार्णव । स्नानार्थ तेथ माझी थांव । अभागी कैसा दास हा तव । श्रीगुरुदेवा उदारा ॥११६॥
 कांही घडतां मना अनुकूल । म्हणे मी गुरुकृपेचें फळ । प्रतिकूल किंचित् येतां काळ । श्रद्धा अढळ टिकेना ॥११७॥
 मन कैसें आत्मघातकी । पदोपदी करी विश्वासघात की । गतामृतानुभव विसरुन टाकी । चंचल पातकी केवळ ॥११८॥
 अनुकूल अथवा प्रतिकूलस्थिति । स्वकर्मासमचि चालूनि येती । अंगी नाही सहनशक्ति । सदैव आसक्ति सुखाची ॥११९॥
 कासया विचार मजला अन्यथा । थोराची मजला नलगे कथा । द्राडमनाचा होई नियंता । श्रीगुरुनाथा दयाळा ॥१२०॥
 राहूं आतां एकले निःसंग । तुमचिये ध्यानी अखंड दंग । होऊं देऊं नको धैर्यभंग । दारीचा भणंग तुमच्या मी ॥१२१॥
 आतां येथूनि श्रीगुरुमाये । दीन हा दुबळा घालवूं नये । गोंधळेल मन संसार भयें । चंचलता हृदयें वरिली असे ॥१२२॥
 संसारतापें जाहलें संतप्त । रात्रंदिवस चिंताव्याप्त । गेला गेला नरदेह व्यर्थ । रक्षी दुःखार्त दीनजनां ॥१२३॥
 धांवूनि आलो तुझिया दर्शना । रक्षी रक्षी भवभयभंजना । सन्निध राहूनि सेवावे चरणा । न करी वासना वृथा हे ॥१२४॥
 स्थिर राहीना मन ओढाळ । विवेकपाश न गणी खेळ । भल्याभल्यासी करी निर्बळ । मी तरी केवळ मूढमति ॥१२५॥
 तुमचा मुखचंद्र देखतां देवा । वाटतें अखंड करूं सेवा । क्षणही फुकट जाऊं न द्यावा । भविष्य जीवा काय कळे ॥१२६॥
 श्रीगुरुअखिलदेवाधिदेवा । ज्ञानकल्पतरो जगद्बांधवा । निगमागमबंधा विधिविष्णुभवा । अखिलदेवात्मया हरे ॥१२७॥

पुरुषोत्तमा करुणासागरा । कल्पद्रुमा किलमलापहारा । कंदर्पदर्पविनाशा गिरिधरा । यशोदाकुमरा श्रीकृष्णा ॥१२८॥
 नांदणीवासी अन्नपूर्णात्मजा । श्रीकृष्णा कृष्णगुरुमहाराजा । दयापयोधरा अधोक्षजा । कृतभक्तकाजा गुरुवर्या ॥१२९॥
 कलियुगी झालास बौध्यमुनी । जन चेष्टा पाहातोसी नयनी । शरण तुज भावें येतां कोणी । भवनिवारणी सिद्ध सदा ॥१३०॥
 धर्म चालला अधोगति । आमुची आम्हां न वाटे खंती । अधमोत्तम कर्म न विवंचिती । सत्यास अवनति पदोपदी ॥१३१॥
 देवा तूं तरि झालास मुका । मूर्तिरूप जणुं पाषाणमृत्तिका । असहाय येता दुःखघटिका । सांगावें दुःखा कवणासी ॥१३२॥
 चाचू पसरुनि मेघाकडे । जलपान मागे चातक बापुडे । असहाय धांवावे कवणाकडे । वारील सांकडे कोण दुजे ॥१३३॥
 तैसी दीनाची न सरे याचना । जावो सिद्धीस गुरुप्रेरणा । ध्यास इतुकाची लागला मना । आयुष्य क्षणाक्षणा चालले ॥१३४॥
 श्रीकृष्णसरस्वती यतिवरा । अज्ञानतिमिरविनाश भास्करा । नाशी नाशी मोहांधकारा । स्वपदी थारा द्यावा मज ॥१३५॥
 अष्टौप्रहर दुसरा च्छंद । नाही नाही धनार्जनांध । स्थिर मनें तव पदारविंद । नाठवी मंद जडमति ॥१३६॥
 देवें तुम्हां ऐसा समर्थ । लाभला परी न सुचे परमार्थ । वासना नागीण विष अंगांत । भिनलें मोहित मन तेणें ॥१३७॥
 संसारी नव्हे निबिड काननी । षडरींनी नव्हे हिंस्त्र पशूनी । गांजितां एक तुम्हांवांचूनी । दिसेना कोणी तारक ॥१३८॥
 आचारावीण बोलणें फोल । सुफलप्राप्ति आचारमूल । निश्चय ढळों न द्यावा अचल । ठेवा करणवर्ग स्वाधीन ॥१३९॥
 कलियुगी मायेचा बाजार । असदाचरणी ते मान्यवर । षडरी स्वबळें थोर मुनिवर । करिती जर्जर क्षणांत ॥१४०॥
 क्षणैकमात्रें त्रिलोक भ्रमण । करील ऐसें चंचळ मन । ऐहिक भोगी सदा रममाण । संकट दारुण सन्मार्गा ॥१४१॥
 तथापि होतां तुमची कृपा । मनोनिग्रह मग होय सोपा । सहज लाभलिया कल्पपादपा । मिळे संकल्पासम सारें ॥१४२॥
 इच्छा तुमचीच बलवत्तर । हाती धरणें दीन किंकर । फुकट चालले मानव शरीर । पडतसे विसर त्याचाही ॥१४३॥
 काळाची नाही पडली उडी । दाबिली नाही जोंवरी नरडी । स्मृति तंव अनन्य घडोघडी । घाली एवढी भीक मज ॥१४४॥
 अनंत विचारी मन हें भटकें । चिंतूं नये तें चिंती सारखे । तुझिया कृपेवीण निके । स्थैर्य न टिके कदापि ॥१४५॥
 त्वत्पदसेवनें पातकपंक्ति । विलया जाती लाभतां भक्ति । मनाची नासेल कुतर्कशक्ति । पदानुरक्ति मोक्षाधिक ॥१४६॥
 चतुर्मुख लिपी अपरिहार्य । देवदानवांदिका अनिवार्य । लाभहानीचे निश्चित कार्य । परी मन होय अधीर ॥१४७॥
 किंश्रित तुमचा कृपाप्रकाश । करणार मनोदौर्बल्य नाश । जाईल तुटुनि मायापाश । नेणों समर्थास रुचे कदा ॥१४८॥
 श्रीकृष्णदेवा सद्गुरुवरा । श्रीकृष्णगुरो भ्रमसंहरा । श्रीकृष्णदेवा जगदाधारा । नररूपधरा करुणाघना ॥१४९॥
 देवा झालास मनबुद्धिप्रेरक । स्फूर्ति दान तुमचे मार्गदर्शक । येरवी अभिमानग्रस्त क्षुल्लक । म्हणवितां सेवक अविवेकी ॥१५०॥
 श्रीगुरो कृष्णा विश्वमनोज्ञा । शिरसाबंध करूं तव आज्ञा । येरवी मत्सम हीनप्रज्ञा । करुणाघना जाणसी की ॥१५१॥
 श्रीगुरुराया तुमचा संदेश । एकमात्र मम आधारविशेष । पाठिराखा तूं परम पुरुष । धैर्य मनास एक हें ॥१५२॥
 आज्ञेचें व्हावें परिपालन । संकेत हाचि धरी मन । राहतां अखंड तुमचें स्मरण । विघ्नविनाशन सहजचि ॥१५३॥
 जय श्रीकृष्णा सद्गुरुराया । करुणासागरा अखिल बोधमया । जगदाधार साधनसूर्या । दत्तात्रेया आद्यगुरो ॥१५४॥
 संसारत्रस्तजन पाठीराखा । अन्य कोण गुरो तुम्हांसारिखा । पावलों तव मुखदर्शनसुखा । जाहलों दुःखावेगळा ॥१५५॥
 कोपले स्वयें विधिहरिरुद्र । तुमच्या कृपेपुढें ते क्षुद्र । पाहतां तुमचा वदनचंद्र । अशुभ अभद्र भय गेलें ॥१५६॥
 निर्वाणी आप्त स्वजनसोयरा । न मिळे न मिळे समर्थ दुसरा । दुःखे गांजी किंकरा । पाही गुरुवरा शरणागता ॥१५७॥

जया पाहता रंगले चित्त पायी । गुरु कृष्ण तो सेवि नाना उपायी ॥
 मना तोचि रक्षील हे सत्य मानी । भ्रमे व्यर्थ धावू नको आडरानी ॥१॥
 तुझे दुःख ऐकुनि घेईल कानी । मना शेवटी कृष्ण तो मोक्षदानी ॥
 धरी स्थिरता ना तरी होय हानी । रमे तत्कथासारपीयुष पानी ॥२॥

श्रीगुरो अंतःकरण प्रेरका । श्रीगुरो अखिल देवात्मका । मानवरूपे क्रीडा कौतुका । करिसी जनदुःखा हराया ॥१५८॥
वेणीमाधवा व्यापिलें कामें । तद्दृढयासन केलें रिकामें । निवास तेथ तुम्ही पुरुषोत्तमं । केला सप्रेमं गुरुराया ॥१५९॥
हृदयासनी श्रीगुरुदेवा । बैसावें अखंड सदाशिवा । चंचल चित्ताच्या सरतील धांवा । अनित्य विभवा न वांच्छी ॥१६०॥
झालिया तुमचें रूपदर्शन । न भंगे कदापि समाधान । वासना देशोधडी होऊन । संतुष्ट जीवन राहिल ॥१६१॥
अभिमान पळेल वाटा बारा । अरिवागांचा उडेल थारा । ध्यानमात्र तव चरितसागरा । तरणी परतीरा पाववील ॥१६२॥
मंदावली मति कार्यप्रवण । त्वत्पदध्यान सर्वस्व साधन । पदध्यानं मी सिद्धि पावेन । मंगलायतन ध्यान तुझें ॥१६३॥
ध्यान तव कथाप्रबंध स्फूर्ति । ध्यान तव मार्गदर्शक युक्ति । अविरत ध्यान निष्ठास्मृति । राहतां मुक्ति गौण त्यापुढें ॥१६४॥
श्रीगुरुशासन आमुचा धर्म । आम्ही कदां न सोडूं हें कर्म । देह स्वाधीन तंव गाऊं नाम । वाटती श्रम न गुरूकृपें ॥१६५॥
सगुणरूप तव श्रीगुरुदेवा । आमुचा ध्यानानंद ठेवा । पळाला दूर अभिमान गोवा । वासनार्णवा लंघिलें ॥१६६॥
त्वद्ध्य्यानमग्न होतां मन । षड्रि न केवळ देहविस्मरण । ध्यातयापरी ध्येयसाधन । नसतां उन्मूलन प्रेमाचें ॥१६७॥
एवढी असह्य आमुची व्याधी । तुमचें ध्यान त्या दिव्यौषधी । तवपद प्रेमपीयूषाब्धि । मी तंव सोडी न कदापि ॥१६८॥
सिंहासनस्थ तव रम्य मूर्ति । अखंड दिसतां समाधिस्थिति । क्षुधातृषादि अवघी विस्मृति । ज्ञानाची महति न त्यापुढें ॥१६९॥
नलगे नलगे अपवर्ग । आम्हांस नको देवा स्वर्ग । भजनप्रेम रुचे अभंग । तव दाससंग आवडे ॥१७०॥
तूं तरी केवढा दयार्णव । कुकर्मी दीन मी मानव । तुझिया दयेची परिपूर्ण पालव । घडिघडि आठव दे चित्ता ॥१७१॥
दीनता दरिद्रता कुचेष्टा । कुप्रवृत्त्यादि दवडूनि अनिष्टा । मन्मनी आसन श्रीगुरुश्रेष्ठा । घालूनि आतां बैसावें ॥१७२॥
शांतिक्षमादयेचा मेरू । मी तरी केवळ दीन लेंकरूं । हांक तुजवीण कवणा मारूं । श्रीकृष्णा गुरुवरा दयाळा ॥१७३॥
हाती धरील मत्सम कुकर्मी । ऐसा आन न देखो क्षमी । मायबाप तूं माझा स्वामी । सेवाधर्मी योजिसी मज ॥१७४॥
शब्दतरी मी आणूं कोटून । मनासारिखें करावया स्तवन । आतां पायांवरी शिर ठेवून । किंकर दीन राहीन मी ॥१७५॥
श्रीगुरो कृष्णा मनोभिरामा । अपराधी मी योगिललामा । इतकी आढळली न क्षमा । पुरुषोत्तमा तुम्हांविणे ॥१७६॥
बुद्धिहीन मी वेडापिसा । चरिताब्धिपार पावेन कैसा । इंद्रियगण हितशत्रु जैसा । फिरता दशदिशा अपुन्या मना ॥१७७॥
मन हे धांवे धनाकडे । सुरूपशील कांता आवडे । आशा ममतेचे सुटेना कोडें । अहर्निश रोकडें यांत रमे ॥१७८॥
देवाधिदेवा जगदात्मया । मूर्ति नटलासी तूंचि आघविया । मायामोहें दृष्टि तरळलिया । पाहें भेदमया जना मी ॥१७९॥
एकत्वाची करितो बडबड । सुटेना श्रवणपठणें धरसोड । वेदांततत्व न बाणे दृढ । अतपस्क मूढ दास मी ॥१८०॥
अविश्वास हा महादैत्य । नित्य तें क्षणें करी अनित्य । गमं तयाचें विपरीत कृत्य । भिववी भृत्य मनासी ॥१८१॥
ऐशिया अखिल मनोविकारा । समूळ निर्दळीलयावीण दातारा । मनःस्वस्थता लाभे न किंकरा । पदी आसरा देणें या ॥१८२॥
अनंतानंत मनाच्या ओढी । विवेकाभ्यासं मोडूनि काढी । गुरुसेवेंत ही वसे घडी । सत्संग जोडी मिळतां त्या ॥१८३॥
तें मन सदेह तुमच्यापायी । सप्रेम वाहिलें धैर्य मज देई । अखंड पाठिराखा मम होई । श्रीगुरुमाई दयाळे ॥१८४॥
तुझिया दर्शनं अंतस्थ वैरी । निर्बल होऊनि जाती दुरी । प्रेमसाधना बळकट दोरी । तेचि मज श्रीहरि गुरो देई ॥१८५॥
म्हणती तुजला त्रैमूर्त्यंश । परी पूर्ण तूं विधि विष्णु ईश । अक्कलकोटी सारूनि वास । मागुती आलास ये स्थळी ॥१८६॥
तुझी अवतार परंपरा । तेणेंचि सुखी होय धरा । प्रवर्तता कोणी धर्माचारा । पीडा त्या नरा सर्वत्र ॥१८७॥
आमुचे आम्हीच या कलियुगी । स्वच्छ जाहलें धर्मत्यागी । न दिसे देवत्व देवता अंगी । दिसती ढोंगी बहुसाल ॥१८८॥
झाडावें आमुच्या मत्सरमदा । वदनी नसावी स्तुति वा निंदा । विनवितो मूढ तुझिया पदा । कृपाप्रसादा ओपावें ॥१८९॥
तुमची वाचा हे सहज स्थिति । अनुसरली तथा क्रियोत्पत्ती । नशिब बापुडें त्या काय महति । कल्पना भलती मानवेना ॥१९०॥
आवडी घेतलें पिसेपण । कर्तृत्व झाकितसे परिपूर्ण । संतजनांचें हे आद्य वतन । करीतसा जतन गुरुराया ॥१९१॥
जयाचें जितुकें कालोचित । त्यास तें देऊनिया प्राप्त । आपण तरी दिसतां अलिप्त । श्रीगुरुनाथ दयार्णवा ॥१९२॥
नलगे मजला हें सखोलज्ञान । गुरुमाये पाजी प्रेमजीवन । झालें कासाविस मन्मन । पुढें त्वच्चरण सान्निध्य दे ॥१९३॥

प्रेम दे प्रेम दे श्रीगुरुदेवा । प्रेमावीण न दिसे विसांवा । आशा चिंताग्निदग्ध या जीवा । ठाव मज घावा पदी तव ॥१९४॥
 विषमकाळी मज सांपडला सखा । देवा श्रीकृष्णा तुम्हांसारिखा । निरंतर पायापाशी राखा । आतां पाहूं नका संचित ॥१९५॥
 वाचविलें मज तरी देवा । तुमचिया सेवेंत जन्म जावा । आवड उरली न अन्य जीवा । अखंड ठेवा पदी मज ॥१९६॥
 सेवेंत घडीघडी वाढे सुख । जगाचि तुटली सोयरीक । विसर तुमचा न पडो क्षणैक । घाली बा भीक एवढी मज ॥१९७॥
 कामक्रोधांचा उडवून थारा । बाहेर दवडा मदमत्सरा । मोहलोभाची धूळधाण करा । श्रीगुरुवरा मायबापा ॥१९८॥
 षड्रिपु वैश्वानर ज्वाला । जाळिलें तियेनें सुविचार शैला । सारासार निवाडा नुरला । केलें बैलासम नरा ॥१९९॥
 करूनि दुष्टांचा निःपात । शमदमशांति क्षमासहित । तुम्ही अखंड असावें हृदयस्थ । नलगे मज वित्तसदनसुख ॥२००॥
 श्रीकृष्णे अंबे दयामये । वत्स अजाण मी तुझा माये । सूक्तासूक्त प्रसंगी जें ये । कृतनिश्चयें लिहितसें ॥२०१॥
 गुरुमाये आलीस धांवुनी । मनींची असह्य व्यथा जाणुनी । अंबे अकलकोटनिवासिनी । श्रीकृष्णरूपिणी दयामये ॥२०२॥
 लावील तुम्हांवीण कडे । तो कोण शोधणें इकडे तिकडे । निवारणकर्ता भवाचें कोडें । त्या काय सांकडें समर्था ॥२०३॥
 आमुचे करणीची शून्य प्राप्ति । भलेबुरे ये ज्याचे त्या पुढती । परंतु कर्तुमकर्तुं शक्ति । लाभसी संप्रति तो तूं मज ॥२०४॥
 तूं तरी केवळ समर्थज्ञाता । जाणसी सारी मनोव्यथा । कासया सांगूं आपुली कथा । रक्षी शरणांगता यावरी ॥२०५॥
 मी तरी केवळ अनंत अपराधी । अन्याय बहु घडती पदोपदी । क्षमस्व याचना करितों मंदधी । ठाव दे पदी अक्षय ॥२०६॥
 झिजली नाही सेवेंत तनू । अस्ता चालला आयुष्य भानू । शीणलों वांया लाभ न अणु । इच्छिले वानूं न तव गुण ॥२०७॥
 निरोगी देहशक्ति सदृढ । कार्यक्षम थी असतां वाढ । नश्वर सुखाची लागली ओढ । बनलों मूढ अधम मी ॥२०८॥
 मरणास्तित्व न शिवलें मना । चिरसुख ऐहिक हेचि कल्पना । आतां कळतां गेलें येईना । कैसी विधिघटना चुकेल ॥२०९॥
 जन्मोजन्मी श्रीकृष्णसरस्वती । मी तव दास तूंच गुरुमूर्ति । यथेष्ट सेवा घडावी पुढती । वासना अंती राहिली ॥२१०॥
 श्रीगुरु कृष्णसरस्वती । त्याचाचि सेवक होय मी पुढती । अंतकाळींची वासना चित्ती । तेचि मूर्तिमती लाभेल ॥२११॥
 दैन्यावीण जगति जगावें । संतत हरीचे गुणनाम गावें । मरणी आयासहीन असावें । हें मनोभावें मागणें ॥२१२॥
 श्रीगुरुराया जगत्स्वामिया । दुःख हें आपुलिया परकीया । सज्जन दुर्जना मित्रा वैरिया । दावी न दयासागरा ॥२१३॥
 प्राण जाईल तें राहिल नियम । तोंवरी देवा न घडो विषम । चालविला दीर्घकाळ क्रम । वारावा विराम विघातक ॥२१४॥
 यापुढें काल कष्ट ज्ञेय । येणार एक जें मरणसमय । घालितील मुखी पाणी-पय । अर्पण होय न तें तुम्हां ॥२१५॥
 सुदीर्घकाळ अभ्यासिलें । अंती दुर्मिळ तेंचि जाहलें । पदस्मरण यासाठी याचिलें । पाहिजे दिधले गुरुराया ॥२१६॥
 प्राणात्ययेपि नलगे याचना । परी ते इतरत्र की वल्गना । पायापाशी तुमच्या श्रीकृष्णा । दिसला दोष न मागतां ॥२१७॥
 अंतकाळ लाभ अनायास । मागतां लाज न धरी मानस । म्हणे जन्म दिला ते जननीस । स्वभावें सदोष न याचना ॥२१८॥
 बाधी न मरणयातनापदा । लक्षकोटींत दिसे एखादा । दैववान् कोणी मिळवी राजपदा । तपःसंपदासंपन्न ॥२१९॥
 तद्वत मरणींही सावधानता । तनु त्रिदोषबाधा विरहिता । स्मरण ये ऐसी असतां अनुकूलता । आमुच्या दुरिता मिळे कां हें ॥२२०॥
 अंतीचे त्रिदोष आगतुक । लोळविती भूमि करूनि रंक । होतील वेदना प्राणांतिक । स्वनियमबाधक निश्चयें ॥२२१॥
 इंद्रियांसह देह असतां सुस्थिति । भावी तर्क कां दाखवी भीति । कदाचित् वेदनारहित अंती । राहिल स्मृति गुरुंचि ॥२२२॥
 चिंतावें ते सदैव चांगलें । शुभार्था मन पाहिजे रंगलें । मंगलाचें फल अमंगलें । कदां न लाभलें सत्य हें ॥२२३॥
 देवचि होईन म्हणती निश्चयें । अंगें देव ते जाहले स्वयें । आमुच्या मना परी तें नये । सेवूं उपायें गुरुपद ॥२२४॥
 सेव्य सेवकता प्रेममाधुरी । त्रिखंड धुंडितां न मिळे दुसरी । श्रीगुरुदास्याची न पवे सरी । आजन्मवरी सुख आम्हां ॥२२५॥
 मनोमय बहु प्रार्थना । नेणता दास मी तुझा श्रीकृष्णा । जीवीची आशा अपुरी राहो ना । नाठवे याचना अन्य मज ॥२२६॥
 स्वतुल्य करावा हा निजदास । चुकवा जन्ममरणत्रास । जनमान्य होणे न रुचें मनास । लागला ध्यास त्वत्पदाचा ॥२२७॥
 आमुचे शिरी तुमची सत्ता । शांतिसागरा विश्वाद्यनंता । अवधूतमूर्ति श्रीकृष्णनाथा । घ्यावें आता पदरी मज ॥२२८॥
 गुरुदेवा कृष्णा शांतिसदना । आनंदमूर्ति भ्रमनिवारणा । मागावें तुज तंव गेली वासना । अहंभावना नेणो कुठें ॥२२९॥

दाता दिसतां न राहे आशा । मोह मनाचा भागवी सहसा । झाली निःस्पृहता स्थैर्य दुर्दशा । त्वत्प्रेमफासा सांपडलों ॥२३०॥
हेचि राहो घा सहजस्थिति । नलगे नलगे मोक्षसद्गति । गोड अतिगोड सगुणसंगति । गोड अतिप्रीति नामाची ॥२३१॥
दर्शनमात्रें घडला पालट । नरदेह करणीय समजलें नीट । न सांगतां हृदयी स्फुरण उपदिष्ट । फिके वैकुंठ या दर्शनापुढें ॥२३२॥
बळावें वार्धक्य मतिविभ्रम । विकलता पावे इंद्रियग्राम । त्वत्ध्यानरहित विषयविराम । दे दे पुरुषोत्तम गुरुराया ॥२३३॥
यातनामय देह व्याधिग्रस्त । भ्रष्ट मति करिती कफवातपित्त । ते वेळें तव रूप अविस्मृत । रहावें हृदयांत वासना ही ॥२३४॥
देहांतावधि तव पदसेवा । अन्य होवो न वासना जीवा । मम हृदयासनारूढ गुरुदेवा । संतत असावा निवास ॥२३५॥
झाला नाही जंव देहपात । हृदयी बसावें मम अविस्मृत । तव रूप असावें मनोव्यापृत । स्मरण निभ्रांत अंतावधि ॥२३६॥
तथापि मरण अनायास । दिसतां त्वद्रूप नयनास । नामचिंतनी स्तिमित मानस । दास गतश्चास करावा ॥२३७॥
अंतीचा निघुनि जाय श्वास । तोंवरी राहो तुमचा ध्यास । पुढिलिये जन्मी तुमचाचि दास । ठेवा सेवेस उदारा ॥२३८॥
कैसें पूर्वकृत होतें पदरी । कैसा अज्ञानी धरिला करी । श्रीगुरो तुमची नवलपरी । नेणों परी आम्हां तें ॥२३९॥
लेकुराचें हिताहित पाहणें । मायबापा तें नित्य करणें । आम्ही केवळ मूढ अज्ञानें । उतावीळपणें चंचल ॥२४०॥
कामधेनु आम्हां श्रीगुरुवाक्य । जन्मदेहुनि गुरुप्रेमाधिक्य । करितां काय त्या नव्हे शक्य । देखतां औत्सुक्य भजनाचें ॥२४१॥
संकट पडतां येई आठव । अनुकूलकाळी स्मरणभाव । शुद्ध भूमिका नव्हे शठत्व । साक्षी गुरुदेव जाणे की ॥२४२॥
घाबरलें मन जाहलें वेडें । बरवें दिसत नाही पुढें । कोसळलें स्थैर्य धैर्याचें कडें । पहा दीनाकडे गुरुमाते ॥२४३॥
जाणतसा मन्मनीचे देवा । हस्तें न माझिया केली सेवा । भजनरंगी न रमविलें जीवा । संसारगोवा भ्रमवी मज ॥२४४॥
मुखें न गाडलें स्तुतिस्तोत्र । अर्चना केली नाही सुसूत्र । दर्शना पद शीणले लवमात्र । केवळ अपात्र दास हा ॥२४५॥
स्वजनरक्षक ही ब्रीदावळी । अनुभव आणि बा विषमकाळी । यातना आठही प्रहर जाळी । देवा सांभाळी दास हा ॥२४६॥
श्रीगुरुदेवा तूं जनकजननी । काळें गांजिलो पडलोसे व्यसनी । सोसवेना पुढें सोडवी यांतुनी । ऐके विनवणी करुणालया ॥२४७॥
तुमचे पदी अनन्य निष्ठा । जडतां अभेद दृश्यद्रष्टा । जन्मोजन्मी परी अभीष्टा । मागो वरिष्ठा सेवा तव ॥२४८॥
जननी जठरा यावें मागुती । मिळावा श्रीगुरुकृष्णसरस्वती । ध्यानी वसावी सुरम्य मूर्ति । सायुज्यमुक्ति नलगेचि ॥२४९॥
मुखी वसावें नामस्मरण । चित्ती अविचल तुमचें ध्यान । गोडी नाही अन्य यावीण । देह रममाण सेवेमधि ॥२५०॥
पुढती व्हावा तुझाचि किंकर । ऐसा जन्म मिळावा सुकर । श्रीगुरोकृष्ण श्रीमहेश्वर । दीन हा पामर पदरी घ्या ॥२५१॥
कुंभारस्वामी श्रीकृष्णसरस्वती । माझा गुरु तो दत्तत्रयमूर्ति । तत्पदचिंतनी देहविस्मृति । व्हावी हे चित्ती वासना ॥२५२॥

प्रपंची या माते क्षणभरी नसे सौख्य सदया । सदा चिंतावन्दि प्रखरतर जाळीत हृदया ॥१॥

किती सोसू आता हतबल क्षमा शांति विमला । दयाब्धे श्रीकृष्णा तुजविण न अन्या गति मला ॥२॥

संसारतप्त जन पाहुनि मत्समान । आलासी धाऊनि प्रभो गुरुरायकृष्ण ॥१॥

नेणो कसे सबल हे मम पूर्वपुण्य । लोकव्दयार्थद दिसे नयना निधान ॥२॥

गुरुवर परमात्मा श्रीजगन्नाथ देव । अससी सकल दुःखक्लेशहर्ता सदैव ॥३॥

धनसुत गृह कांता अंती येती न कामा । भवजल बुडवी हे काढी येथून आम्हा ॥४॥

नरतनुसम झाला लाभ श्रीकृष्णनाथा । तुजसम नयनी म्या देखिला मोक्षदाता ॥५॥

गुणगाण तव गाता चित्त तल्लीन होई । गुरुवर करुणाब्धे मागणे हेचि देई ॥६॥

उपस्थितकाळी अनंतमूर्ति । धरूनी अवतरे सर्वत्र क्षिती । अवश्य पाहिजे ते जगत्स्थिति । निर्मी मागुती स्वच्छंदें ॥१॥
 स्वधर्म कर्मरत लोकवर्ग । वारावा त्यांचा कुजनोपसर्ग । निजदासा खलनिर्मित दुर्ग । नाशक अपवर्ग मोद दे ॥२॥
 तो सद्गुरु क्षेत्रकरवीरस्थ । नामें श्रीकृष्णसरस्वती दत्त । लीला दाऊनि गेला अनंत । अद्यापि जागृत भासतो ॥३॥
 विषयी कामीजन मनोनुवृत्ति । किंवा इंद्रियगण व्यसनासक्ति । तद्रदनवरत प्रेमप्रवृत्ति । जयाचे चित्ती दैविक ॥४॥
 ऐसे जे अनन्य साधारण । खेळ खेळला ते सर्वे घेऊन । तयाचे चरित तयाचें आज्ञापन । सामर्थ्यसंपन्न तो एक ॥५॥
 होवो ती वासना अभिमान विनाश । तुटावे कामक्रोधांचे पाश । मिळतां श्रीगुरुपदाभिनिवेश । मोकळें मानस सेवेसी ॥६॥
 निमग्न जाहला भवांभोधी । पापोर्मिपतित नाडला कुधी । श्रीकृष्णस्मरण कलीमधी । अखिल उपाधिनाशक ॥७॥
 मरण यावेंसे कधी न वाटे । परी तें नेणार परलोक वाटे । यास्तव पाथेय पाहिजे गोमटें । श्रीकृष्णस्मरण तें सर्वदा ॥८॥
 श्रीकृष्णस्मरण कैसी शिदोरी । तोडी दुरितगणाची दोरी । यमदूतांची भिती निवारी । श्रीकृष्ण अंतरी राहातसे ॥९॥
 गया वाराणशी कुरु जांगल । प्रयाग पुष्कर हिमालयाचल । कृष्णनामाचा गजर होईल । राहती अखिल त्या सदनी ॥१०॥
 जन्म त्याचाचि जाहला सफळ । केलें सार्थक तेणेंचि केवळ । कृष्णस्मरणेंचि घालवी काळ । भयभीत काळ तयासी ॥११॥
 तोचि श्रीकृष्णसरस्वती । लीला करुनि दाविल्या मागुती । हें गुज दावी संतसंगति । ठेवितां मति सुस्थिर ॥१२॥
 श्रीकृष्णगुरुचिये संगति । जन्म वेंचिला न गणूनि संसृति । नंदनंदन हा कृष्ण श्रीपति । कृष्णसरस्वती म्हणतां ते ॥१३॥
 अखिल विषयांची अखंड विस्मृति । सुखदुःखविचार नाही चित्ती । तारक श्रीगुरुसेवा संगति । ऐसी प्रीति जयांची ॥१४॥
 तेचि जाणती नंदनंदन । आमुचा गुरु श्रीकृष्ण पावन । कुतर्कवादिया नव्हे ज्ञान । अंतरला कृष्ण तयासी ॥१५॥
 नव्हे हा कविकल्पनेचा पसारा । श्रीकृष्णदास उदास पुरा । बहुजन जाणती सत्यप्रकारा । करवीर नगरामाजी तें ॥१६॥

॥ नाम महिमा ॥

कलियुगी भगवन्नाम महिमा । नरजन्म सार्थका येई कामा । अधिकार नारीनर उत्तमाधमा । कैवल्यधामा नेईल ॥१॥
 कलियुगी साधन हरिगुणगान । अथवा अखंड नामस्मरण । नरदेहोचित सुलभ साधन । तें एकवचन सांगितलें ॥२॥
 नारद देवर्षि महामुनि । व्यास वाल्मिकादिकां गुरुजनी । शास्त्र वेदांत अखिलज्ञानी । तयांचे वदनीं हरिनाम ॥३॥
 खांद्यावरी सदैव वीणा । हातां चिपळिया ताल गर्जना । रामकृष्णहरी नारायणा । गातां राहीना क्षणभरी ॥४॥
 भक्ति बोलिजे परि शुद्धप्रेम । अंतरी ध्यान वदनी नाम । देह विस्मरणें आनंद परम । गातां पुरुषोत्तम कीर्तनी ॥५॥
 सार सर्वस्व सांगे नारद । गातां राहूं नये कृष्ण गोविंद । शिरी येऊनि पडतां यमदंड । यातना उदंड होतील ॥६॥
 चुकवा चौन्याशींचा फेरा । साधन याच देही धरा । बाल्य यौवनी करा त्वरा । दुःखमूल जरा यातनामय ॥७॥
 म्हणा हो म्हणा रामकृष्णहरी । कलीत साधन सोपें न या परी । मोक्ष चालून येईल घरी । बांधा पदरी न अविश्वास ॥८॥
 गिरिजानाथ शिवशूलपाणी । भोगी तनुदाह विषप्राशनी । श्रीराम गातां सप्रेमवाणी । सुशांत होऊनि सुखावला ॥९॥
 भगवन्नामस्मरण दिनराती । करितां अनायासें जन तरती । नाही याहून सुलभ संपत्ती । संत शिकविती आचरूनी ॥१०॥
 शरीर मनं जाहली दुबळी । स्वधर्म कर्म न घडती मुळी । नामगान तें संत मंडळी । शिकवूनि गेली सर्वत्र ॥११॥
 घडावें सहज संसार करितां । संकटी आराम नाम गातां । सुलभ नाहीच मार्ग या परता । सांगता संतां रुचलें हें ॥१२॥
 निर्लज्ज रामकृष्ण गोविंद । गातां भोगिती प्रेमानंद । अनंत जना लाविती छंद । संसार बंध तुटे तो ॥१३॥
 कर्म स्वधर्म भागा आली । तितुकी पाहिजेत आचरिली । घडती न्यूनाधिक्य ते काळी । स्मरतां हरिनामावळी नाशितसे ॥१४॥
 हरिनामावीण प्रायश्चित्त । नाहीं सुलभ सुखद त्वरित । तें नाम सहज लीलांतर्गत । मुखकर्ण प्राप्त होय की ॥१५॥
 वाल्मिकी व्यास वैष्णव भागवत । लक्ष्मीशेष मुनि वेद समस्त । गुणगण गातां थकले समर्थ । उपनिषदें समस्त उभी ठेली ॥१६॥

आपुले म्हणवितां गुरुराया । भीति काय चरिताब्धि तराया ॥
 च्छंद हाचि मन घेईल देवा । त्वत्कृपें तरि घडे तव सेवा ॥१॥
 नामरूपी गुंतली वासना । विसरलों सहजचि अयाचितपणा ।
 जननी बाळाचा दोष पाहीना । तुमचा उदारपणा अधिक त्याहुनी ॥२॥

श्रीकृष्णसरस्वती पूर्णावतार । माझे हृदयासनी बैसला गुरुवर । जगत्पसारा सारा असार । वाटे निरंतर आपणा ॥३॥
 श्रीकृष्णावतार प्रेमार्णव । गोपगोपींचा निःस्सीम भाव । बघतां वेडावे स्वयें तो देव । खेळला यादव तयांसवें ॥२॥
 गीतेचा वक्ता ज्ञानसमुद्र । स्वमहत्त्व विसरूनिया यादवेंद्र । भक्षी गोपशिंशूचे सांद्र । उच्छिष्ट मधुर लागे तया ॥३॥
 तोच कृष्ण तूं सरस्वती । धर्मसंरक्षणी तुम्हां प्रीति । आमुचें भाग्य उदेले किती । नोहे गणती तयाची ॥४॥
 कलियुगी भोळेभाविक भक्त । तुम्हां वश करिती प्रेमासक्त । त्यासवें भजनानुरक्त । स्वमहत्त्वत्यक्त नाचसी ॥५॥
 संतोषनंदजनक प्रेमा । घाहो घाहो मज हृदयाभिरामा । वर्णवेना ऐसा प्रेममहिमा । पूरितकामा श्रीगुरो ॥६॥
 पाहतां प्रथमचि वदनशशी । हरपली संशय विचारनिशी । वेडा जाहलों होतों जे विशीं । आपणापाशी दाविलें तें ॥७॥
 सुदीर्घ आयुः प्रवासमार्गी । श्रीगुरुप्रताप हृदयंगम जगी । जाणूनि मनेंचि सेवानुरागी । संतोषभागी मी म्हणे ॥८॥
 विश्वनिर्मिती स्थिति लय कारण । आदिमाया ते जया आधीन । विश्वनाटकी नारायण । घेतसे जनन पुनः पुनः ॥९॥
 सद्भावें निर्गुण केला सगुण । भावयुत भक्तासाठी देवपण । तो हा श्रीगुरुकृष्णनिधान । लीलाक्रीडन दावितसे ॥१०॥
 अद्यापि भूत-पिशाच्चग्रह । समंधबाधा तापापह । निरस्त होय भवदह दाह । निःसंदेह स्वभावगुणें ॥११॥

॥ साधकबोध ॥

संभ्रांत चित्त जनावास । जग हें सारे स्वच्छंद मानस । धन मान कीर्तिलालसा कोणास । आवडे कोणास हरिभक्ति ॥१२॥
 आपण आचरिलें तें एकचि सार । वेडे व्यापार गमती तदितर । ऐसा जनसंग आयासकर । यास्तव निर्विचार असावें ॥१३॥
 अहोरात्र च्छंद एकचि दृढतर । जैसी कां अतूट तैलधार । अन्य जगताचा पडिला विसर । नाठवे स्वशरीर स्थलकाल ॥१४॥
 ऐशा दृढभावें निश्चल मानस । रममाण होता श्रीगुरुविश्वेश । अंतरी येऊनि करील निवास । अखिलकार्यास यशदाता ॥१५॥
 त्रिलोकी एकचि प्रशंसनीय । विसरणें संसृति बंधनापाय । गुरूस पूर्ण जें कां प्रिय । स्वलाभ ध्येय राखणें ॥१६॥
 गुरुदेवा रुचे तो एक सत्संग । आवडे औदार्य धैर्य त्याग । चिरकाल विवेक काम विराग । अचलांतरंग सद्वृत्त ॥१७॥
 न रुचे दुर्दम्य जिह्वालौल्य । विघातक हीन मनश्चापल्य । अतिपानाशन अमंगल्य । बनवी पशुतुल्य जना जें ॥१८॥
 अवगुण विनाश सद्गुणसंपत्ती । कैसी लाभे हे नलगे भीति । नामस्मरण गुरुलीला गाती । तयांचे पुरती मनोरथ ॥१९॥
 गुरुलीलागान ऐहिक कामना । परिपूर्ण करील परलोकसाधना । गुरुलीलामाहात्म्य वर्णवेना । अनुभवाविना कदापि ॥२०॥
 आत्मशांतीची सुचिर प्राप्ति । चित्तैकाग्रता यास आवश्यक ती । दावाया मार्गदर्शक श्रीगुरुमूर्ति । समर्थ होती प्रत्यक्ष ॥२१॥
 श्रीगुरुरायाची अद्भुतकरणी । सामर्थ्य त्यांचें नेणती अज्ञानी । प्रवेशूनि स्वशिष्यांतःकरणी । अवगुण निरसूनि टाकिती ॥२२॥
 मना सद्बिचार स्फुरण । तें तें गुरूचे मार्गदर्शन । झालों आतां गलिताभिमान । गर्वें मम मान कापिली ॥२३॥
 श्रीगुरुसेवेस अपथ्य स्वार्थ । संसृतिविचार वासनावृत्त । मोक्षापेक्षांही नाणी मनांत । याचना वितुष्ट करी मना ॥२४॥
 अभिमान वासनेचें वावडें । श्रीगुरुरायास न आवडे । जे जन येती आपणाकडे । तयाचे रोकडें दुःख हरी ॥२५॥
 होणार होतें हे दृढ भावना । चांचल्यें गांजावें कां मना । गुरुपदसेवेस उणेपणा । आणी विचारणा हीन ते ॥२६॥
 अकस्मात् घडून येती घटना । विचारें बघतां त्या देशिक सूचना । अंगीकृत कार्या येतां उणेपणा । जयश्रीसोपानातुल्य ते ॥२७॥
 करूं नये मात्र धैर्य तत्याग । सुदीर्घ प्रयत्न यशाचा मार्ग । इष्ट हातां ये स्वयें अभंग । कल्पिलें लाभे मग परिपूर्ण ॥२८॥
 अतिवैषम्य वा विफलीकरण । हें तरी विश्वास परीक्षण । मध्यें वैताग अपरिणतलक्षण । ऐशिया गुरुदर्शन दुर्लभ ॥२९॥

उद्भवतां अप्रिय प्रसंग विशेष । कळे गुरुपद विश्वास विमर्श । विलोभन परीक्षी श्रद्धा सत्यांश । व्याधी स्थैर्यास कस लावी ॥३०॥
 भोगत्यागास असतां समर्थ । नाणिती मनी तत्याग संत । मोक्षा आड येणार संचित । भाविती त्यक्त नव्हे तें ॥३१॥
 जेव्हां जेथें जयाकडून । ज्याकारणें जें विधिलेखन । तेव्हां तेथ तें जाय घडून । अकारण यत्न न करावा ॥३२॥
 निश्चय धैर्य अभय तितिक्षा । सर्वदा यांची करितां अपेक्षा । सुलभ सर्वही स्वकार्यदक्षा । येरव्ही भिक्षापत्र जन ॥३३॥
 धरुनि धैर्य भजणें भगवंता । होणार होतें न चिंतिता । दिसे कां कोणी दुःख मागता । कां मग भोगितां जन दिसे ॥३४॥
 अयाचित अंगा ये निर्धनता । ग्रहपीडा रोग मनोव्यथा । सुखास्तव डोई फोडूनि घेतां । अतिदूर वार्ता तयाची ॥३५॥
 भोगावांचूनि कदां न सुटे । मागील घडलें बरवें वोखटें । दुःख भोगितां असह्य वाटे । म्हणती तयातें श्रीगुरु ॥३६॥
 जाहला जरी ब्रह्मज्ञानी । निजकर्मभोग अवश्य मानी । देवादिकांही कर्मजाचणी । न सुटे ध्यानी आणी हें ॥३७॥
 दानव मानव सुर सिद्धमुनि । त्रिभुवनी ऐसा नाही कोणी । कर्म सारिलें सकळी भोगुनी । स्वस्थांतःकरणी असावें ॥३८॥
 दृढनिष्ठेचेचि अनन्यमेव । बाह्यसाधना सहाय्य जंव । देखूनियां अढळ सद्भाव । श्रीगुरुदेव सहाय्य तया ॥३९॥
 नाही कांहींच तिरस्करणीय । दिसेना वस्तु अनादरणीय । पाहिजे दीर्घ विचार समन्वय । दावी गुरुराय स्वाचारें ॥४०॥
 तिरस्कृति पुरस्कृति मानावमान । हानिलाभादि जीवनमरण । प्रशंसा निंदा प्रसंग कारण । विषमता वारण व्हावया ॥४१॥
 शांति संतोषानुभव दृढ । कराया जणूं हें निर्मिलें गूढ । सतत प्रयत्नं विवेकारूढ । होईल मूढ चित्त हें ॥४२॥
 घडे तें केवळ कल्याणार्थ । भक्ता मिळे तो वैरिया अर्थ । समविषम भावरहित समर्थ । वागे व्यर्थ कुतर्क मनी ॥४३॥
 पदरी पडणार सर्व कल्याण । अखंड सेवितां श्रीगुरुचरण । कुतर्क मोहमायावरण । निरस्त पूर्ण होईल ॥४४॥
 मनांत उठती जे संकल्प । ते ते जाणावे श्रीगुरुरूप । वाईटाचें बरें होय आपाप । मिळेल दुष्प्राप्य सहजचि ॥४५॥
 इच्छिशील तूं तेंचि होशील । अविचल नियत मनिं हे धरिशील । अबोधपूर्व भव तरशील । सद्भावशील सुखें रहा ॥४६॥
 दर्शनमात्रेंच होय संतोष । गावें नाचावें वाटे सहर्ष । प्रेमोद्रेकें विस्मृति देहास । पाडी निःशेष न वर्णवे ॥४७॥
 स्वानुभवेचि ते कळे गोडी । बोलतां बोली पडे तोकडी । सुखाची सर्वां वरिष्ठ हे घडी । सांपडली सोडी मी कदां ॥४८॥
 यास्तव कांही गुरुपदसेवन । करावें मनी निष्ठा ठेवून । थोडेंबहु दृढ अखंड चिंतन । इच्छा परिपूर्ण करील ॥४९॥
 मारुनि ममता वासना काखोटी । भक्तिसाधना करणें ते खोटी । दृढनिश्चय हा सेवका पोटी । रहायासाठी वदले गुरु ॥५०॥
 पांडित्यपूर्ण वेदांत अद्वैत । तैसेंचि द्वैतविशिष्टाद्वैत । शब्दावडंबर साधो न दे हित । सार जें विहित कथिती गुरु ॥५१॥
 वैराग्यमार्गी आधी न गुंतावें । लोहाचे चणे लागती खावे । अचल निश्चया पारखावें । श्रीगुरुसर्वें संगति मग ॥५२॥
 मिताहार मुख्य कारण एक । आलस्य निद्रा विनाशक । कार्य तरी करी उपकारक । इच्छा आंतरिक दृढ लागे ॥५३॥
 साधकें खावें प्यावें थोडें । नियमित निद्रा घेणें पडे । शरीरस्वास्थ्य कदां न बिघडे । अवश्य तेवढें स्वीकारिजे ॥५४॥
 नाशिवंताचा काय पाड । सेवेसाठीच पाहिजे धड । एकविधसेवक बोलती उघड । नरदेह कवाड मोक्षाचें ॥५५॥
 स्वकर्मानुष्ठान यथासांग । फलत्यागपूर्वक करा अव्यंग । स्थल शुद्धिचें पहा पूर्वांग । इच्छिलें अभंग मिळेल ॥५६॥
 स्नानसंध्यार्चन कर्तव्य प्रथम । अपेक्षित पुढती मनःसंयम । अभ्यासावा लागे उपशम । साधा हो नियम निश्चये ॥५७॥
 नामोच्चार लीला श्रवण । भगवंताचें गुणगणगान । साधारे उत्तम साधन । कृष्णास मौन यावरी ॥५८॥
 श्रवणातिरके झाला तरी । पालटे हलुहलु दुराचारी । भगवल्लीलाचरित माधुरी । श्रोत्याचें वारी नास्तिक्य ॥५९॥
 उपजूं लागला श्रवणी विश्वास । ऐकिलें सागूं लागे इतरांस । कीर्तन सहज घडलें तयास । रुचला संतांस मार्ग जो ॥६०॥
 कीर्तनामाजी यावया गोडी । गुरुस्मरणाची लागे जोडी । चित्तचंचलता थोडी थोडी । स्मरणचि मोडी गुरुचें ॥६१॥
 मन लागेना दीर्घ काळ । तरी होऊं नका उतावीळ । नेत्र झांकूनि उघडी तो वेळ । आरंभ निर्मळ इतुकाचि ॥६२॥
 अल्प स्वल्प न सोडितां केलें । समाधान मग वाटूं लागलें । सर्व व्यापकता तत्त्व बाणलें । स्मरणें मन झालें प्रसन्न ॥६३॥
 कळोनि आली सर्वज्ञता । गुरुरायाची शक्तिमत्ता । स्मरण वाढवी प्रसन्नता । दास्य सर्वथा न सोडी ॥६४॥
 अर्चन वंदन पादसेवन । सानिध्य दावी आत्मनिवेदन । कथिलें तुम्हां सारसाधन । सोडा स्वधर्म न कठीण तरी ॥६५॥

कठीण फार मोहाचा फासा । साह्यभूत तो अभिमान राक्षसा । आशादि स्मरण निर्दाळी सहसा । सत्सहवासा न सोडावें ॥६६॥
मनस्वभावं कुचेष्टा प्रिय । वचनशील नव्हे वैधेय । अनवधान बळें स्वहितक्षय । भोगवी निरय शेवटी ॥६७॥
म्हणवूनि सावध अष्टौप्रहर । अभ्यासें जागृत ठेवा सुविचार । वासना अभिमानावर्त दुस्तर । सेवितां, गुरुवर नासती ॥६८॥
इच्छिशील तूं तेंचि होशील । अविचल नियत मनीं हे धरिशील । अबोधपूर्व भव तरशील । सद्भावशील सुखें रहा ॥६९॥
एकमेकांची सोडा न संगति । सत्संग हरिलाभ साधन जगति । एकांती होय गुरुकथा स्मृति । आपले असती गुरुबंधु तरी ॥७०॥
भिषग्वर बघतां रुजार्तवदन । जाणे संपूर्ण व्याधिनिधान । तैसेंचि अखिल हृदयस्थ कृष्ण । कार्यनियोजन करीतसे ॥७१॥
कराया अवगुण कारण नाश । झाडाया शिष्य मनोमल दोष । श्रीगुरु योजिती उपाय निरंकुश । शरणागतास रक्षिती ॥७२॥
कोणाचा क्रोध कोणाचा काम । आशा इच्छा वासना संभ्रम । परस्पर करवूनि शिष्य संगम । उपदेशे शम पावविती ॥७३॥
नाही कल्पना ते सुचे अवचित । झालिया सहज कुविचाररत । गुरुशिष्य दुजे उपदेशामृत । पाजिती तृप्त होय तो ॥७४॥
भ्रममाण एक दुजा सावध । एकाकरवी एकास बोध । करविणें हे गुरुलीला अगाध । केवळ शिष्यवृंद जाणती ॥७५॥
गुरुसेवेची धरितां आवडी । फुकट घालवूं नये घडी । देऊं नये अविचार सवडी । ध्यानाची गोडी विसरूं नये ॥७६॥
चंचलता त्यजुनी गुरुपद ध्यास । अष्टौप्रहर पायी विश्वास । चित्त चेष्टा मग न करी स्पर्श । न रुचे सहवास जनांचा ॥७७॥
शय्येवरी जागृत सहज । न कळत अवचित गाठी त्या नीज । तैसे विकार विचार मानसिज । पालटे गुरुराज चित्तने ॥७८॥
विधि, निळकंठ, मुनिमंडळ । स्ववश त्या करी न लागतां काळ । त्रिलोकी घालिती धुमाकूळ । तो काम समूळ दवडी गुरु ॥७९॥
सांगावी तितुकी महति थोडी । अनुभव स्वांगे घेतां गोडी । भल्याभल्यासी क्षणांत नाडी । तो काम झाडी समूळगुरु ॥८०॥
स्वयें गुरुदेव मम पूर्णकाम । नारी नर तेथें अवघे सम । मार सुंदररूप मनोविश्राम । आम्हांस सुगम जाहला ॥८१॥
आमुची श्रीगुरुपरंपरा । विसर पाडीत आपुल्या शरीरा । आठव एकचि जगदुद्धारा । नसे तदितरा जगत्स्मृति ॥८२॥
कशाचा कामक्रोधादि अहंकार । नाठवे जया घेणें आहार । म्हणवि मी तयाचा किंकर । नाडी कुविचार कां मग ॥८३॥
भूत प्रेत पिशाच्च बाधा । हटविले जेणें महासमंधा । तो काय माझिया कामक्रोधा । सहज अवरोधा न करील ॥८४॥
वासना अभिमान नाही गेला । नाही बाणली गुरुभक्ति त्याला । कामक्रोधाचा असह्य घाला । यत्नं वळविला नव जाय ॥८५॥
निश्चयाचेंचि पाहिजे बळ । निजधर्मकर्म हरी मनोमळ । नामस्मरणाचा करिता कल्लोळ । षड्वैरी पळ काढिती ॥८६॥
सद्गुस्मरणें कुतर्क वासना । मावळली स्वयेंचि तदा भास ना । नकळे कोणी दिधले शासना । हृदयासनाधिष्ठिताविणें ॥८७॥
गुरुस्मरणाचा पहारे झटका । दर्शनेच्छा ती कुकल्पना सुटका । सेवा कुणाची गेली फुकट कां । प्रेमाचा भुका गुरुदेव ॥८८॥
स्पर्शेंचि अनंतकामिनीकाम । गोकुळीचा कान्हा पुरुषोत्तम । क्षण न लागतां पाववी शम । कृष्णगुरु तो ममतारक ॥८९॥
श्रद्धाप्रेमाने जाहला वेडा । ऐसा समीप येतां एखादा । उपचार त्याचा अधिक वा थोडा । न म्हणे कदा गुरुदेव ॥९०॥
जनाबाईचें खातां उशिटे । अमृतासम तें मधुर वाटे । ताक गवळ्याचें पितां गोमटें । देवास मोटें रुचे तें ॥९१॥
बालस्वभावं अवास्तव । अपराध घडती सहजस्वभाव । प्रसवली त्याची मायेस कवण । तथापि क्षमस्व मी म्हणे ॥९२॥
कृतघ्न जन्मती कन्या पुत्र । परी प्रेम न ढळे लवमात्र । पोटा आलें तें पात्रापात्र । नाही विचार अल्पही ॥९३॥
काय पूर्वीची सत्कर्म जोड । श्रीगुरुसंगति लाभली गोड । नाही नाहीरें मोक्षाची चाड । लाभावं अखंड सेवासुख ॥९४॥
जन्माआधी होतो कोणीकडे । काय आहे मरणापैलीकडे । अनंत वदनी तर्क बडबडे । उकललें कोडें कवणासी ॥९५॥
न कळे तयाचा पाठलाग । शिणवी मात्र मना अथांग । कळे तरी त्याचा काय उपयोग । रमारंग न मिळेचि ॥९६॥
पूर्ण वासना अभिमान विस्मृति । झाली तरीच ये हाता शांति । भक्तिप्रेमाची लूट आइती । गुरुपदप्राप्ति तेथेंचि ॥९७॥
वारिधारा गिरीशिरी । तैशाचि गारा पाषाणापरी । पडतां स्तब्ध सहन करी । निश्चल अंतरी असे तो ॥९८॥
साधकजना दुर्जन वाग्बाण । विंधिती तें अखंड शांत मन । ठेवावें विचारविरहित मौन । पर्वत साधन दावतिसे ॥९९॥
क्षणांत येथ क्षणांत तिकडे । चमकतां विजेस आकाश थोडें । तैसें मन पळतां चोर्हीकडे । कदापि न जोडे आपुलें हित ॥१००॥
निबिडांधकार रात्री पथ । दिसों न देई तैसें स्वहित । अंधासम जन मायेनें भ्रांत । नरदेहा उचित न देखती ॥१०१॥

मेघी झांकिला रजनीकांत । नेणो कोठें तरी सेवी एकांत । साधकें तैसें दुर्जन व्याप्त । स्थान दूरस्थ राखावें ॥१०२॥
 ओढा भरे ओसरे तेवि । अल्प करी बहु गाय थोरवी । बोलूं नये तें बोलून दावी । ऐसी त्यागावी वासना ॥१०३॥
 वृक्षवेलीस सुख दे वृष्टी । भुकेल्यास धनसम संतुष्टी । तैसा भवरोग पीडित दृष्टी । देखतां पोटी दया यावी ॥१०४॥
 आंगणी जाऊनि आकाशाकडे । पाहता दिसे चंद्ररूपडें । निस्तेज केवळ रवितेजापुढें । ऐसेचि घडे गुरु म्हणती ॥१०५॥
 परसदना कां कार्यावीण । जाऊनि होणें तेजविहीन । बरवें नव्हे कां एकांत सेवन । उपद्रवशून्य सदैव ॥१०६॥
 इतुके बोलूनि शयनागारी । निघूनि येती गुरु झडकरी । दीपास म्हणती खरोखरी । सत्पुरुषापरी भाससी ॥१०७॥
 करील कोणी श्रुतिशास्त्र पठण । किंवा तस्कर हरील धन । बऱ्यावाईटा साक्षी पूर्ण । बैसका त्यजिती न आपुली ॥१०८॥
 कोणी कांही करो स्त्रीपुरुष । आपणा कायसा सख्यद्वेष । पाहणे नाही बा विशेष । दीपा निर्दोष संत तूं ॥१०९॥
 अहारे विधातिया बरवें केलें । दुर्जन निर्मूनि काय लाभलें । असत्यामुळे सत्य शोभलें । हेंही भलें तव कार्य ॥११०॥
 दुर्जन सत्पुरुषाची कसोटी । निंदाघर्षण कलंक निवटी । सापेक्ष सकळ निर्मी परमेष्ठी । महत्त्व शेवटी तेणें कळे ॥१११॥
 विधीनें केले तैसेंचि घडे । आपण बघूं नये इकडे तिकडे । कोणास कैसी चेष्टा आवडे । आपुलें न नडे त्याविना ॥११२॥

॥ श्रीगुरुध्यान ॥

सारिलें भोजन की उपवासी । कळेना दिवस किंवा निशी । एकाग्रता दुर्मिळ मिळतां ऐसी । समीप सुखरासी श्रीगुरु ॥११३॥
 सांगा हो सांगा भक्तप्रमुख । विरह देतसे दुःख की सुख । विरहोत्तर विसरेना श्रीमुख । सदैव संमुख स्वामी दिसे ॥११४॥
 सिंहासनी दिसतां प्रत्यक्ष । अचूक सर्वदा न लागे लक्ष । येतां निरंतर दर्शन दुर्भिक्ष । आम्ही साक्षेप बुभुक्षितापरी ॥११५॥
 गुप्त व्हावया पूर्वी चटका । मना लागला नव्हता इतुका । आतां विसरेना पावही घटिका । विरह सुखद का दुःखद ॥११६॥
 वियोगानुभव अक्षय पदोपदी । मना गुंतवी स्मरणाचे नादी । अति मद्यपानें चढावी धुंदी । शरीरशुद्धि जाय तशी ॥११७॥
 सदा आठवे श्रीकृष्णलीला । विचार तदाकार जाहला । विरहव्यथेस मनें जो विकला । गुरुपद पावला चिरकाल तो ॥११८॥
 जन्म घेतला जयाचे पोटी । पाठविणें होतें तया वैकुंठी । विरहव्यथेनें ध्यान हृत्पुटी । ठेवूनि शेवटी तरले ते ॥११९॥
 विरहदुःखास्तव येतें रुदन । अविरल एकाग्र करी तें मन । नाही नाही विरही विस्मरण । विरहें उदासीन होउं नका ॥१२०॥
 विरहव्यथेचें जें कां बीज । सुदीर्घ काळें फळेल सहज । सोडा दुःख हें पाहूं निजकाज । श्रीगुरुराज स्मरूं या ॥१२१॥
 मन जें प्रेमें निःशेष रंगलें । श्रीगुरुध्यान व्यसन बळावलें । साहजिक देहसुखदुःख गेलें । पाहिजें कथिले कां तुम्हां ॥१२२॥
 श्रीगुरुरक्षणकवच बळकट । व्याघ्रसर्पादिकां बुद्धिपालट । मच्छरमक्षिका न येती निकट । होती निष्कपट शत्रुजन ॥१२३॥
 पहारे सद्भाव महति कैशी । निश्चित गुरुदेव भावापाशी । म्हादबा पाहिला नेत्रेसी । सत्प्रेमपाशी सांपडे गुरु ॥१२४॥
 नलगे ज्ञानाचा सोस कोरडा । आचारविहीन बोलतो कुडा । ऐशिया ममाहं बनवी वेडा । नेणे बापुडा स्वहितासी ॥१२५॥
 सेवाधर्म श्रेष्ठ त्रिजगती । संपूर्ण त्याग दे मनःशांति । वासना ममतां मोहच्युती । प्रेमप्राप्ति सुगम पुढें ॥१२६॥
 पहाहो सत्प्रेम साधनप्रताप । वांच्छिता कदापि न जें दुराप । पाहिजे अकृत्रिम यत्नसंकल्प । संसारताप शमवाया ॥१२७॥
 संकटी सहेतु धरुनि अंतरी । पूजन स्मरण दर्शन करी । वाटलें इतुकें अशक्य तरी । तयाही न अव्हेरी कदां गुरु ॥१२८॥
 कठीण काष्ठ सहज भेदी षट्पद । कमळांत सांपडतां न करवे उच्छेद । देव हा तैसा सद्भावबद्ध । निज शिष्यवृंद सोडीना ॥१२९॥

॥ शिष्यलक्षण ॥

गुरुबोल कदा पडती कानी । आवडें जया एकचि मनी । अन्य जगाची नसे आठवणी । शिष्यशिरोमणी तोचि की ॥१३०॥
 भागा आलिया निजधर्मी रत । श्रीगुरुशासना सावध चित्त । सर्वदा कामादि दोषमुक्त । अवस्थान्रयांत गुरुस्मृति ॥१३१॥
 मौनें ठायींच निर्मिली स्फूर्ति । सद्गुरुकृपा सेवक संपत्ति । असो कैशीही प्राप्त परिस्थिति । संतोषवृत्ती भंगेना ॥१३२॥

अंतःकरण इंद्रियं स्ववश । टेविली लावुनि विवेकांकुश । अवघड हे विना पूर्वपुण्यांश । राहिले निराश अखंड ॥१३३॥
 आज्ञा होत जावी क्षणक्षणा । सेवालाभ तेणें आपणा । सिद्ध सर्वदा गुरुसेवना । असतां मना सुख वाटे ॥१३४॥
 अनन्य भावनेचा अधिकार । सेवेस्तव तृण मानी शरीर । वासना अभिमान गेले विकार । आवडला गुरुवर म्हणती तो ॥१३५॥
 अनन्य अखंड ज्याची सेवा । नाटवे देह न रुचे विसांवा । द्रष्टा अभिन्न झाला दृश्यत्वा । योगक्षेम देवा त्याचा पडे ॥१३६॥
 चातुर्यवान् शुचि पूर्ण विवेकी । मितभाषी शांत निर्मल लोकी । गुरुभक्ति पावे तोच एक की । हतापहारकी यल्लीला ॥१३७॥
 इच्छा-संग्रह-आस-परित्याग । हर्षशोकभय सुखदुःखभोग । या नांव बंध हा भवरोग । ययाचा लाग दुःसह ॥१३८॥
 इच्छा हेचि मनाची गति । इच्छेनुरूप घडे कृति । मनास एकचि गुरुपदरति । असतां पुरती मनोरथ ॥१३९॥
 घ्यावे कांही कांही त्यागावें । मानावा मोद वा कोपावें । सकळ विसरला जीवेंभावें । तेणेंचि मिळवावें गुरुपद ॥१४०॥
 कोठेंही नाही गुंतलें चित्त । अहर्निश राहे अनासक्त । मुक्ति नोवरी तो गुरुभक्त । पर्णूनि होत सुखी सदा ॥१४१॥
 अल्पही जाहलें आसक्त मन । तरी तेंचि कां नव्हे बंधन । तुम्हांपुढे पामर मी दीन । विचार कवण सांगावा ॥१४२॥
 चिन्ती अत्यंत निर्मलता । क्षणैक बिघडे न प्रसन्नता । येणें मार्गें सेवा साधितां । श्रीगुरुनाथा पावेल ॥१४३॥
 संसार असून मानिला नाही । अहर्निश राहिले श्रीगुरुगृही । सारसर्वस्व गुरुसेवा जिही । सार्थक नरदेही ओळखिलें ॥१४४॥
 साधिली श्रीगुरुसेवासंपदा । दवडिला क्षण न भजतां सुखकंदा । अवधियांत या सेवकवृंदा । पाववी स्वपदा गुरुमाया ॥१४५॥
 गुरुसेवा असिधारात्रत । जाणूनि अंगिकारी भक्त । निश्चय अब्ध बघतां गुरुनाथ । तथा आत्मवत् करीतसे ॥१४६॥

॥ श्रीगुरुवचन ॥

ऐकारे ऐका भक्त प्रेमळ । विसरा मनाची पूर्ण तळमळ । नलगे तो विचार सोडा सकळ । हरिपद कमळ स्मरावे ॥१४७॥
 कृष्णास अगत्य जाणे पडे । सदेह दर्शन सर्वां न घडे । अन्यथा मानूनि व्हाल वेडे । कार्य मग बिघडे स्वहिताचें ॥१४८॥
 स्वामी म्हणती ऐका सारे । आम्हां वस्तीस विश्व न पुरे । तुमचे मनोरथ तथापि पुरे । करणें बरे यावरी ॥१४९॥
 सर्वेन्द्रियाच्या स्वैरवृत्ती । निश्चय बळकट घेऊनि हाती । अन्यजनांची अत्यंत विस्मृति । जे कां साधिती अभ्यासें ॥१५०॥
 तथाचे हृदयमंदिरी निवास । करुनि राहूं धरा विश्वास । देहांतावधि दर्शन तयास । रजनी दिवस अखंड ॥१५१॥
 धनार्जन भोजन शयानादि सारे । चालवी परी देवा न विसरे । वाहूं लागतां सुखदुःख वारे । निवांत स्मरे आम्हां जो ॥१५२॥
 अन्यायाची तिरस्कृति । अन्नदानाची आवड चिन्ती । साह्या धावें पाहूनि दीनार्ति । आमुची वस्ती तन्मनी ॥१५३॥
 सदाचरणास न सोडी कदा । उद्भवलीया अनंत आपदा । परस्त्री मानी जैसी जन्मदा । तच्चित्त सदा वैकुण्ठ मम ॥१५४॥
 परांही निंदितां करीना पर्वा । विसरेना कदा समता भावा । मित मथुर सत्य आवडे जीवा । कृष्णास विसांवा तन्मनी ॥१५५॥
 सदैव निमग्न आपुले छंदी । एकांत मौन भजनानंदी । स्तुति करीना न कुणा निंदी । हृदयी बांधी कृष्णास तो ॥१५६॥
 आपुली ऐकूनी परकृत निंदा । निर्विकार स्थिति न त्यजी कदा । शांति पत्नीसह भोगी आनंदा । तन्मन सर्वदा वैराग्यमठी ॥१५७॥
 नेणें तहान नेणें भूकही । हेतुवीण जो विचरे मही । देहविस्मृति असोनि देही । पडे संदेही न कदापि ॥१५८॥
 हृदय तथाचें आमुचा मठ । किंवा कृष्णाचें तें वैकुण्ठ । वस्तिस्थान कळलें की नीट । सोडा फुकट दुराग्रह ॥१५९॥
 रंगले कृष्णप्रेमातिरेकें । आम्ही न जाऊं हे त्या निके । आमुचे कथिले मानूनि सेवकें । रहावें सुखें स्वच्छंदी ॥१६०॥
 निमाल्या मनोर्मि पूर्ण निराश । असून नसेचि संसारपाश । आमुचिया व्यसनां जागृत मानस । सदेह तयास कृष्ण सदा ॥१६१॥
 कृष्ण प्रेमाचा फार भुकेला । प्रेमळ भक्त सोडून गेला । प्रेम दे साधूनि सायुज्यतेला । प्रेमें केला वश कृष्ण ॥१६२॥
 प्रेमहीना समीप नये कोणी । प्रेमनिष्ठेस्तव धावे प्राणी । प्रेमसेवा तव पावे सगुणी । कृष्णास राहणी तोचि की ॥१६३॥
 आला सोडूनियां वैकुण्ठ । आला त्यजून पंढरीपीठ । पिता माता जन्मस्थाना सकट । सोडिले अवीट प्रेमास्तव ॥१६४॥
 तो कां देखतां विशुद्ध भाव । जाईल दूर सांगा सर्व । कष्टी होऊन कां देव । जवळी सदैव असे तुम्हां ॥१६५॥
 स्मरणमात्रें जो वारी शोक । जवळीच आहे पहा निःशंक । अजरामर तो अंतकांतक । विश्वव्यापक परमात्मा ॥१६६॥

॥ श्रीकृष्णसरस्वती विजय सारामृत ॥

पहा एकाग्र करुनि मन । दिसतो कैसा साकार सगुण । आपुलिया देहाचें विस्मरण । प्रेमविश्वास धन आमुचें ॥१६७॥
प्रेमें नाचूंया करूं भजन । रामकृष्ण नामगानी तल्लीन । अष्टौप्रहर तयाचें चिंतन । पहा सुखसाधन केवढें ॥१६८॥
प्रेम तें वर्धमान आवडी । प्रेमवेड देहविसर पाडी । सेवा प्रवृत्तकर प्रेम जोडी । जडलें न सोडी सत्प्रेम ॥१६९॥
हृदयी प्रेमाचा अखंड झरा । सेवेसाठी विसरे शरीरा । धुंडीत येतसें ज्ञान त्या नरा । अनुभव पुरा पुराणीं पहा ॥१७०॥
बाहेर वाटे जाहला गुप्त । ध्यानें सुगम निज हृदयांत । आठही प्रहर मूर्तिमंत । बघतां तूम व्हाल की ॥१७१॥
विखुरता चित्ताच्या कल्पना । पहारे तयांत सुख स्वल्पना । आम्ही जाऊं हे सोडा जल्पना । विसरा कदा ना बोलणें हें ॥१७२॥

॥श्रीगुरुकृष्णसरस्वती पदारविदाय नमः ॥

॥ शुभं भवतु ॥
